

כח דהיתרא עדיף - הרב עובדיה יוסף

1. הרב אליהו, מתוך ההקדמה "דרכי טהרה"

אָסוּר נִדָּה כְּמוֹהוּ כְּאִסוּר עֲרִיּוֹת⁴ שֵׁישׁ בָּהֶן דִּין יִהְרַג וְאֵל יַעֲבֹר. וְחֲמוּר אִסוּר
זֶה כְּמִזְכָּר בְּזִהַר הַקְּדוּשׁ פְּרִשְׁתׁ שְׁמוֹת⁵ שְׂאֵדָם מְבִיא עַל עֲצָמוֹ טְמֵאָה רְצוּצָה
הַנְּדַבְּקָת בּוֹ. וְהַגְּמָרָא⁶ לְמִדָּה מֵהַפְּסוּק: "וְהִזְרַתְּם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִטְּמֵאֹתָם"⁷,
שְׂמֵכָאן אֲזַהְרָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל שִׁיפְרָשׁוּ מִנְּשׁוֹתֵיהֶם סְמוּךְ לְוִסְתָּן, וְהַסְּבִירוּ
חֲכָמֵי הַמוּסָר אֶת הַמְּשָׁךְ הַפְּסוּק: "וְלֹא יָמְתוּ בְּטְמֵאֹתָם בְּטְמֵאָם אֶת מִשְׁכְּנֵי
אֲשֶׁר בְּתוֹכָם"⁸, כִּי אִסוּר נִדָּה מִיִּתְּהָ יֵשׁ בָּהּ, כְּרַת יֵשׁ בָּהּ, וְנוֹסֵף לְכַף נְטֵמָאִים
הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה, וּמִסְתַּלְקָת מֵהֶם הַשְּׂכִינָה, וּמִטְּמֵאִים כְּבִיכּוּל אֶת הַשְּׂכִינָה
שְׁבַתוֹכָם. וְכַמָּה צָרִיךְ אָדָם לְהִתְרַד וְלִפְחוֹד שֶׁלֹּא יָבֹא לְיַדֵּי כָף.

2. הרב עובדיה יוסף, מתוך ההקדמה "טהרת הבית"

הקדמה

והנה הנאון רבי יוסף חיים בספר בן איש חי (שנה ב' פרשת צו ושמיני)
כתב בדינים אלו מההלכות הנחוצות והמצויות ביותר, אך מר ניהו רבה
חסדאין מיליה, וכתב בהרבה דברים להחמיר, בניגוד לדעת מרן שקבלנו
הוראותיו בין להקל בין להחמיר. ואין לומר שבדיני נדה שיש בה איסור
כרת יש להחמיר אף נגד דעת מרן, וכמו שכתבו כמה מרבתינו האחרונים
לגבי איסור ערוה החמורה, זה אינו, שהעיקר כדברי האחרונים שכתבו להדיא
שאנו קבלנו הוראות מרן גם בדיני נדה אפילו להקל. ואציגה נא בזה את
אשר כתבתי מכבר להשיב מפני הכבוד להרב הגדול יראת ה' היא אוצרו
רבי אליהו חי אדמרי זצ"ל, חבר הרבנות הראשית בבאר שבע. וזה החלי
בס"ד (כתוספת נופך).

אודות שאלתו אם קבלנו הוראות מרן אף להקל בדיני נדה, או דילמא הוי כדבר שבערוה
שיש להחמיר בו לכתחלה אפילו נגד דעת מרן. הנה ידוע מה שכתב הגאון מהרי"ט אלגאזי
בשו"ת שמחת יום טוב (סימן יא, דף מד ע"ג, וסימן יב דף מט ע"ג, וסימן עה דף רכד סוף ע"ג),
שאפילו במקום שפסק מרן להקל, מכל מקום בענין איסור ערוה החמורה כגיטין וקידושין ויבום
וחליצה. אנו נוהגים לתפוס כל החומרות של דעת כל הפוסקים אפילו נגד דעת מרן. ע"כ. וכן

יין הגויים שאין אנו יודעין אם נתנסך או לא נתנסך, והוא הנקרא סתם יינם, אסור בהנאה כמו יין שנתנסך, ודבר זה מגזירת סופרים הוא. והשונה מסתם יינם רביעית, מכין אותו מכת מרדות. וכל יין שיגע בו הגוי הרי זה אסור, שמא נסך אותו, שמחשבת הגוי לעבודת כוכבים.

6. בית יוסף יורה דעה סימן קיט.

כתב הרשב"א בתשובה.. מי שהוא מפורסם באחד מעבירות שבתורה נאמן הוא בשאר האיסורין דמשומד לדבר אחד לא הוי משומד לכל התורה כולה זולתי לעבודה זרה ולחלל שבתות בפרהסיא (חולין ה.) [..] אבל משומד לחלל שבתות בפרהסיא או שאינו מאמין בדברי רבותינו ז"ל הוא מין, ויינו יין נסך וכו' וענין חילול שבת והעברת דברי רבותינו ז"ל לדעתו שעובד ע"ז הוא דוקא שהיה מוחזק בו שלוש פעמים אבל בפעם אחת או שתיים אינו עושה יין נסך ובפני עשרה צריך שיחלל עכ"ל.

7. שו"ת יביע אומר חלק א, יו"ד סימן יא.

אולם ראיתי בשו"ת מנחת אלעזר (ח"א סי' עד), שכ' לדחות דברי הגאון בנין ציון... דמאי מהני קידוש ותפלה כשמחלל השבת במלאכה, וכי יש שביתה לחצי שבת?!... ע"ש. ואין דבריו מוכרחים, שסוף סוף אינו דומה כ"כ לכופר במעשה בראשית, שזהו עיקר הטעם שדין מחלל שבת כעכו"ם, וכמ"ש רש"י (חולין ה,) ותוס' (סנהדרין עח:), מכיון שהאיש הלזה מזכיר בפיו קדושת השבת בתפלה וקידוש. ואטו נדרוש מדעתנו לומר כל שאינו בשמירה אינו בזכירה, ולא קיים אף מצות זכירת שבת בדברים?! הא ודאי דלא.. אם נסכים לבייש לאנשים הללו ולהלבין פניהם ברבים לאסור היין במגעם, כאילו נשפך דמם ע"ז, ויפקרו לגמרי, ויעברו על כל המצות שבתורה, וידינו שפכו את הדם הזה ח"ו. וכמ"ש הגאון יעב"ץ.. שהיה מסביר פנים למגלחי זקנם בתער, משום שהדור פרוץ, ויש לחשוש שיצאו לגמרי מן הדת, וע"י ההתקרבות והסבר פנים הם מתביישים ואינם פורקים עול התורה לגמרי.

8. הרב בני לאו "על זוכרי שבת ואינם שומריה".

הרב עובדיה חי בסביבה של יהודים שהאמונה הדתית ושמירת תרבות מסורתית ברורה להם. גם אם הם מחללי שבת באופן מעשי, הם לא עונים לקריטריון של יהודים "מומרים". הרב עובדיה משתדל לקרב ככל יכולתו את אותם יהודים, לתת להם מקום בקהילה, וע"י כך להוביל אותם לאורח חיים דתי יותר אינטנסיבי. הגדרת המסורתיות אינה ערבה לו, אך בגישתו הפרגמטית הוא מכריע שאי אפשר להתעלם ממציאיותה. להבדיל מהרבנים החרדים, שחייבו לקבוע עמדה מכריעה בין הדתי לבין החילוני, יוצר הרב עובדיה מנעד מגוון יותר, שיכול להכיל בתוך עולמו הרבה יותר יהודים. זה הציבור שאליו מתכוון הרב עובדיה ביחסו המרוכך. החברה הגרעינית שלו, חברת לומדי התורה, אינה עונה לפרופיל זה, אך המעגל הסובב את החברה הזו הכיר היטב את דמות המסורתי הזה, וכמנהיג של החברה הזו, הרב עובדיה אינו מוכן לוותר על חברותם בקהילה. בארצות המערב מצויות קהילות רבות של יהודים המוגדרים סוציולוגית כאורתודוקסים, ובהתנהגותם הדתית דומים מאוד לישראלי החילוני, הפוקד לעתים את ביה"כ, עולה לתורה בבר המצווה, ועורך ברית מילה, חתונה ולוויה בהדרכת הרבנות. יהודי חו"ל אלה אינם מגדירים עצמם כחילוניים אלא כחברי קהילה (אורתודוקסית!) (האם הורדת הרף של הרבנים גרמה לזילות החיים היהודיים? לדעתי לא. האפשרות לנהל חיים יהודיים בשני מעגלים – מעגל פנימי של שמירת תורה ומצוות בצורה מדוקדקת, ומעגל נוסף של שמירת זהות יהודית, על מרכיבי המסורת.. – תעצים את יהדותה של המדינה, ותביא את מרבית היהודים החיים בה להתקרב לזהותם באהבה.